

HENRY USSING

ERSTATNINGSRET

6. OPLAG

JURISTFORBUNDETS FORLAG

KØBENHAVN

1962

FORORD

Denne Bog er først og fremmest bestemt for Universitetsundervisningen. Da Jul. Lassens Fremstilling i nogen Tid har været udsolgt og det vilde være utilfredsstillende for Studenterne endnu en Gang at faa den trykt op til Brug sammen med mine »Noter«, traf jeg sidste Efteraar den Beslutning at udsende en ny Fremstilling snarest mulig. Jeg maatte da nøjes med at gennemarbejde mit Forelæsningsmateriale og udfylde det hist og her, navnlig paa Grundlag af spredte Optegnelser fra de forløbne Aar. Derfor er Fremstillingen blevet noget ujævn. Jeg haaber dog paa de fleste Punkter at have medtaget de vigtigste Retsafgørelser og Litteraturhenvisninger fra de sidste 20 Aar.

Landsretssagfører *Adam Jacobi* har gjort mig den store Tjeneste at gennemlæse Manuskriptet og har givet mig mange værdifulde Vink. Stud. jur. *N. Alkil Mikkelsen* har udarbejdet Lovregistret og Sagregistret og har ydet mig fortrinlig Hjælp med Korrekturlæsningen.

Ordrup, d. 1. April 1937.

Henry Ussing.

I dette Optryk er der kun gjort Tekstændringer S. 43, 66, 71 og 236 samt paa Grund af ny Love S. 45 (Prisaftale- og Prislove), 96 (Sølov § 59), 98 og 195 (Presselov), 174 (Gældsbrevslov § 62), 89, 220-21 og 234 (Lov om borteblevne). Iøvrigt kan ny Love findes ved Hjælp af Lovregistret for Tiden efter 31/3 1937.

Ordrup i December 1946.

Henry Ussing.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Sidetallene er anført i Parentes.

§ 1. *Indledning.* (1—8)

I. Fremstillingens Genstand (1—2). II. Erstatningsrettens Udvikling (2—6). III. Erstatning i og udenfor Kontrakt (6—7). IV. Fremstillingens System (7—8).

§§ 2—12. *Ansvarsgrundlaget ved Culpareglen.*

§ 2. *Culpareglens Anerkendelse. Dens praktiske Virkninger. Vurdering af Reglen.* (8—18)

I. Foreløbig Formulering af Reglen. Dens Anerkendelse i Retspraksis og Lovgivning (8—9). II. Virkningerne af Culpareglens Gennemførelse (9—13). A. Almindelige Bemærkninger (9—10). B. Culpareglens forebyggende Virkning (10—12). C. Dens genoprettende Virkning (12—13). III. Samfundspolitisk Vurdering (13—15). IV. Culpareglens Begrundelse i Litteraturen (15—17). V. Bemærkninger om Udviklingen i Fremtiden (17—18).

§ 3. *Foreløbige Bemærkninger om, hvad der forstaas ved Culpa, og om Retstridighedslæren.* (18—26)

I. Culpa og Retstridighed (18). II. Retstridighedslærens Udvikling (18—23). III. Nyere Angreb paa Læren (23—25). IV. Systemet for den følgende Behandling af Culpabetingelsen (25—26).

§ 4. *Den almindelige Grænse for Handlefriheden ved Integritetskrænkelser.* (26—34)

I. Grænsen for Ansvarsomraadet ved Integritetskrænkelser (26—30). A. Lovgivningens Bidrag hertil. Præventive Love (26—28). B. Grænsen, hvor særlig Vejledning savnes. Sædvanlig Agtpaagivenhed. Bonus paterfamilias-Reglen (28—29). C. Betydningen af de reale Hensyn (29—30). II. De praktiske Hensyn (30—34). A. Almindelige Bemærkninger (30). B. De enkelte Hovedhensyn (30—34). Handlingens Skadeevne (Farlighed). Der sondres mellem 3 Grupper af Tilfælde. 1. Handlinger, der fremkalder for stor Fare (31—32). 2. Helt ufarlige Handlinger (32). 3. Mellemgruppen. Afvejelsen af de forskellige Hensyn (32—34). III. Forsæt er som Regel irrelevant (34).

- § 5. *Det almindelige Grundlag for Ansvar et udenfor Integritetskrænkelserne.* (34—40)
 I. Interessen maa være værn timer ved Erstatningsreglerne. Spørgsmaalet, om en Rettighed skal være krænket (34—38). II. Grænsen for Erstatningsansvaret. Almindelige Bemærkninger (38—40).
- § 6. *Ansvarsgrundlaget ved forskellige Grupper af Handlinger.* (40—50)
 I. Forringelse af Sundheden ved ulegemlige Midler (40—41). II. Unddragelse af Ting (41). III. Krænkelser af en Fordringshavers Ret (41). IV. Krænkelser af Forfatterret m. m. (41—42). V. Skade paa de Goder, der nævnes i Ikrafttrædelseslov § 15.1° (42—43). A. Frihedskrænkelser (42—43). B. Andre Tilfælde (43). VI. Angreb paa bestaaende Erhvervsvirksomheders Adgang til Erhverv (43). VII. Boykotning (43—49). A. Begreb (43—44). B. Retsregler (44—48). C. Særlig om Arbejderes indbyrdes Boykotning (48—49). VIII. Skadelige Udtalelser iøvrigt (49—50).
- § 7. *Undladelser.* (50—56)
 I. Kan der opstilles en almindelig Regel om Ansvar for Undladelser? (50—52). A. Almindelige Retsgrundsætninger (50—52). B. Dansk Lovgivning (52). II. Særlige Grupper af Tilfælde, hvor Undladelse ialfald medfører Erstatningsansvar (53—56).
- § 8. *Særlige Omstændigheder, der gør Handlingen forsvarlig.* (56—62)
 Almindelige Bemærkninger (56—57). 1. Nødværge (57). 2. Nødret (57—58). 3. Varetagelse af den skadelidendes eget Tarv (59). 4. Forsvarlig Retshaandhævelse og anden Udøvelse af Myndighed over andre. Bindende Befaling (59). 5. Handlingen hjemlet ved subjektiv Ret (59—61). 6. Skadelidendes Samtykke (61—62).
- § 9. *Forsæt og Skadehensigt.* (62—67)
 I. Det er ikke udelukket at tage Hensyn hertil (62—63). II. Skadehensigt (63—66). III. Andre Motiver til Handlingen (66). IV. Forsætlig Skadeforvoldelse (66—67).
- § 10. *Hvor meget subjektiv indeholder Culpa?* (67—73)
 I. Indledning (67—68). II. Bedømmelsen af Handlingen maa ske udfra den Situation, der foreligger for den handlende, og der kan kun kræves sædvanlig Opmærksomhed (68—71). III. Om Ansvar et under tiden indskrænkes til grov Uagtksomhed (71—72). IV. Skadevolderens Individualitet. Skal der tages Hensyn til særlig gode Evner hos ham? (72—73).
- § 11. *Individuel Underlegenhed hos Skadevolderen.* (73—78)
 I. Indledning. Ældre Lære (73). II. Børn, Afsindige etc. — Mdhl §§ 63—64 — Umyndige. (73—74). III. Mindre Afvigelser fra Nor-

malmaalet (74—78). A. Hovedreglen (75—76). B. Særlige Handle-
omraader (76—77). C. Litteratur (78). D. Retspraksis (78).

§ 12. *Retstridighedslæren.* (78—85)

I. Almindelige Bemærkninger om nordisk og tysk Retstridighedslære (78—81). II. Lundstedts principielle Kritik (81—82). III. Hvad forstaas ved Retstridighed? Udtrykket Retsbrud (82—85). IV. N. Cohns særlige Kritik (85).

**§§ 13—17. Ansvarsgrundlaget,
naar Erstatningspligt indtræder uden Culpa.**

§ 13. *Indledning. Raaden over andres Formue.* (86—89)

I. Orienterende Bemærkninger. Udtrykkene »Ansvar uden Retsbrud« og »Ansvar for retmæssig Handling« (86). II. Ansvar for at raade over andres Formuegenstande uden Hjemmel (86—89).

§ 14. *Ansvar for andres Fejl.* (90—100)

I. DL 3—19—2 (90—97). A. Reglens Nytte (90—93). B. Hvad skal Tjeneren have gjort? (93—95). C. Hvilke Personer omfatter 3—19—2? (95—96). D. Undtagelsestilfælde, hvor Husbonden ikke ifalder Ansvar efter 3—19—2 (96—97). II. Ansvar for andres Culpa iøvrigt (97—100). 1. Sølov § 8 (97). 2. Motorlov, Stærkstrømslov, Sporvejskoncessioner (98). 3. Presselov § 3 (98—99). 4. Ansvar for andres Culpa uden Lovhjemmel (99—100).

§ 15. *Ansvar for Dyr.* (100—105)

I. Indledning (100—101). II. Vilde Dyr (101). III. Mark- og Vejfredsloven (101). IV. Andre Regler om Husdyr (101—103). A. Hunde (101—102). B. Andre Husdyr (102—103). V. Fælles Regler (103—105). A. Ansvarsbetingelser vedrørende Skadens Aarsag (103—104). B. Hvem er ansvarlig? (104—105).

§ 16. *Ansvar uden Culpa iøvrigt.* (105—115)

I. Forsætlige Indgreb (105—113). 1. Ekspropriation (105—107). 2. Forsætlige Indgreb af anden Art (107—113), derunder (a) Fremkaldelse af varige Ulemper for Naboer (108—110) og (b) Nødretsindgreb (110—113). II. Handlinger, der fremkalder Fare, men ikke er forsætlige Indgreb (113—115). A. Nødretstilfælde (113—114). B. Andre Tilfælde af konkret Interessekollision (114). C. Ansvar for farlige Handlinger iøvrigt (115).

§ 17. *Særlig om Ansvar uden Culpa ved farlige Handlinger (farlig Bedrift).* (115—134)

I. Retsudviklingen i nyere Tid (115—118). II. Hvad der ligger bag-

ved. Retspolitiske Synspunkter (118—124). A. Grunde, der taler for at paalægge Ansvar uden Culpa (118—121). B. Modgrunde (121—122). C. Afvejelsen. Andre Forfatters Begrundelser af Reglerne om Ansvar uden Culpa (122—124). III. Ansvarsreglens Omraade efter almindelige Retsgrundsætninger. Ansaret begrænses til ekstraordinære Handlinger, der medfører en særegen Fare. Afvisning af et almindeligt Kausalitetsansvar (125—127). IV. Ansvarsreglens nærmere Udformning efter almindelige Retsgrundsætninger (127—131). A. Ansvarsbetingelser (127—130). B. Hvem Erstatningspligten paa-hviler (130—131). V. Dansk Rets Stilling (131—134).

§ 18. *Skaden. Økonomisk Skade.* (134—142)

I. Skaden (134—136). II. I Almindelighed erstattes kun økonomisk Skade (136—137). III. Hvad er økonomisk Skade? (137—142). A. Andre nordiske Forfatters Teorier (137—139). B. Det afgørende Synspunkt og dets Konsekvenser (139—140). C. Afvisning af det Synspunkt, at kun økonomisk Skade kan erstattes (141). D. Retspraksis (141—142). E. Særlig om Tab af fremtidige Formueerhvervelser (142).

§ 19. *Aarsagsforbindelse og Adækvans.* (142—153)

I. Aarsagsforbindelse (143—147). A. Hvad der kræves ved positive Handlinger (143—146). B. Hvad der kræves ved Undladelser (146—147). II. Betydningen af, at et tilsvarende Tab vilde være indtraadt ad anden Vej (147—148). III. Om Ansvar for positiv Handling kan indtræde uden Foraarsagelse (148). IV. Ansaret omfatter kun adækvate Følger (148—153). A. Upaaregnelige Følger erstattes ikke (149—150). 1. Dette gælder om Culpareglen (150). 2. Ligeledes ved Ansvar uden Culpa (150). B. Skade, der indtræder paa upaaregnelig Maade, erstattes ikke (150—151). C. Forskellige Teorier om Problemet (151—152). D. Undtagelser (153). E. Særlig om Kontraktsforhold (153).

§ 20. *Hvilke Personer værnes ved Erstatningsreglerne?* (153—167)

I. Spørgsmaalet kan ikke løses ved en enkelt almindelig Grundsætning (153—156). II. Erstatning for Tab ved en andens Død eller Legemsskade (156—164). A. Retsudviklingen vedrørende Erstatning for Tab ved en andens Død (156—157). B. Gældende Love om Erstatning for Tab af Forsørger (157—158). 1. Ikrafttrædelseslov § 15.2° (157—158). 2. Andre Lovbestemmelser (158). C. Erstatning for Begravelsesomkostninger (158). D. Iøvrigt medfører Personskade som Regel ikke Erstatningskrav for Trediemand (158—160). E. Trediemands »afledede« Krav paa Erstatning (160—164). 1. Om Personforsikreren har et saadant Krav (160—161). 2. Om Krav tilkommer Arbejdsgiveren, der har skadesløsholdt sin Tjener eller hans

Efterladte ved at yde Løn eller Pension (161—163). 3. Andre Tilfælde (163—164). 4. Hvad der ligger i Synspunktet «afledet Krav» (164). III. Tingsskade. Om Indehavere af Fordringsrettigheder kan kræve Erstatning derfor (164—166). IV. Om Erstatning kan kræves af den Trediemand, hvis Fordring paa den skadelidende falder bort eller forringes i Værdi (166—167).

§ 21. *Erstatningen.* (167—177)

I. Erstatning i Penge eller Genoprettelse af Skaden paa anden Maade (167—168). II. Erstatningens Omfang (169—172). A. Almindelige Regler. Det individuelle Tab erstattes (169—170). B. Særlig om Tingsskade og Personskade (170—172). III. Compensatio lucri cum damno (172—173). IV. Særlige Regler om Erstatningens Størrelse. Erstatning for Rentetab (174). V. Undertiden maa en vundet Berigelse afgives, selvom Tabet er mindre (174—175). VI. Hvornaar opstaar og forfalder Erstatningskravet? (176—177). VII. Kravets Gennemførlighed. Ansvarsforsikringens Værdi (177).

§ 22. *Regler om Lempelse af Erstatningsansvaret.* (177—183)

I. Skal Erstatning efter Culpareglen afpasses efter Skyldens Grad eller kunne lempes efter Domstolens frie Skøn? (177—180). II. Forsikringsaftalelovens § 25, 2 Pkt. (180—183). III. Fremtidsperspektiver (183).

§ 23. *Skadelidendes Medvirken.* (183—194)

I. Skadelidende selv Skyld i Skaden (183—191). A. Den almindelige Baggrund for Ansvarslempelsen (183—184). B. Hvad er egen Skyld? (184—185). C. Hvilken Indvirkning har egen Skyld paa Ansvar efter Culpareglen? (186—188). D. Visse Trediemænds Skyld ligestilles med egen Skyld (188—190). E. Egen Skyld ved Erstatningsregler, der gaar udover Culpareglen (190—191). II. Skadelidendes Medvirken uden Culpa (191—192). III. Gensidig Skadeforvoldelse (193—194).

§ 24. *Flere erstatningsansvarlige.* (194—200)

I. Fleres Erstatningspligt overfor Skadelidende (194—197). A. Den almindelige Regel om solidarisk Ansvar (194—196). B. Goos's Lære om Ansaret for Medvirken (196). C. Om de særlige Tilfælde, hvor Ansaret lempes (196). D. Ansvar uden Culpa for flere Dyreholdere eller Driftsherrer (196—197). E. Tilfælde, hvor een har Ansvar i Kontraktsforhold, en anden Ansvar udenfor Kontraktsforhold. Den sidstnævntes Ansvarsfraskrivelse (197). II. Opgøret mellem de ansvarlige. Regressen (197—200). A. Særligt Grundlag for Regres (197—198). B. Den almindelige subsidiære Regresregel (198—200).

§ 25. *Bevisregler.* (201—205)

I. Almindelige Grundsætninger om Beviset i Sager om Erstat-

ning udenfor Kontraktsforhold (201—203). II. Særlig om Tilfælde, hvor der er Uvished om, hvem af flere der er Skadevolder (203—205).

§ 26. *Godtgørelse for ikke-økonomisk Skade. Bod.* (205—211)

I. Dansk Lovgivning (205—208). A. Ikrafttrædelseslov § 15.1° (205—206). B. Andre Lovbestemmelser (206—207). C. Almindelige Bemærkninger om Ansvarsbetingelserne og om Godtgørelsen (207—208). II. Det lovgivningspolitiske Problem. Forslaget om at indføre en Bod (208—211).

§§ 27—29. Berigelseskrav.

§ 27. *Berigelsesgrundsætningen* (212—219)

I. Hvad der menes med Berigelsesgrundsætningen (212—213). II. Reale Hensyn. Fremmed Ret (213—215). III. Jul. Lassens Forkastelse af Berigelseskrav (215—219). A. Hans Kritik af Berigelsesgrundsætningen (215—216). B. Hans Kritik af Berigelsesmaalestokken (216—219). IV. Plan for §§ 28—29 (219).

§ 28. *Hovedtilfælde, hvor Berigelseskrav maa anerkendes.* (220—229)

I. Raaden over andres Formuegenstande uden Hjemmel (220—222). II. Frembringelse og Tilvækst (222—224). A. Forøgelse af egen Formue paa andres Bekostning (222). B. Forøgelse af andres Formue paa egen Bekostning (222—224). C. Formueforskydning, der hverken hidføres af den berigede eller den tablidende (224). D. Afsluttende Bemærkninger (224). III. Formueopofrelser til Fordel for andre (224—228). A. Indfrielse af andres Forpligtelser (224—227). B. Andre Tilfælde (227—228). IV. Bestemmelserne i Veksellov § 74, Checklov § 57 og Søløv § 158 (228). V. Hvor Aftaler omstødes eller hæves (228—229).

§ 29. *Almindelige Grundsætninger om Berigelseskrav.* (229—236)

I. Bør der i dansk Ret anerkendes en almindelig Berigelsesregel? (229—230). II. Hvornaar er Berigelsen ugrundet? (230—231). III. Hovedbetingelsen: Berigelse paa en andens Bekostning (231—233). A. Formueforøgelse (231—232). B. Tab (232). C. Sammenhæng derimellem (232—233). IV. Betydningen af, at Berigelsen falder bort (233—234). A. Det modtagne Formuegode tapes (233—234). B. Den øvrige Formue formindskes (234). V. Begrænsninger i Afgivelsespligten (234—235). VI. Kravets Omfang iøvrigt (235—236).

Forkortelser. (237—239).

Sagregister. (240—252).

Lovregister. (253—255).